

Органи місцевого самоврядування як суб'єкт системи соціального захисту дітей у територіальній громаді

Ігнатенко Катерина Володимирівна¹

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

E-mail: ekaterinaignatenko.tdh@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2853-0340>

У статті досліджуються функції органів місцевого самоуправління в системі соціального захисту дітей у процесі децентралізації влади. Найбільшим викликом для влади після узгоджень з громадами та затвердження перспективних планів, є створення надійного середовища для дітей і дорослих, у тому числі для тих сімей, які мають складні життєві обставини або опинилися в групі ризику і потребують соціальної допомоги. Як показує здійснений аналіз теоретично-практичного матеріалу і законодавчих актів, влада в більшості випадків реагує лише на кризові ситуації, а дії що спрямовані на запобігання уразливості сім'ї, залишаються поз увагою. Це зумовлює пошук додаткових ресурсів і шляхів. Зараз у цьому напрямку активно держава співпрацює з міжнародними та неурядовими організаціями, які розробляють проекти на кшталт «Спільно. Соціальні послуги для сімей у громаді» (Семикіна, 2020). Основними напрямками реформи соціальних послуг є доступність, подолання складних життєвих обставин, опіка і догляд за дітьми. Автор визначає поняття «громада» як територіальне об'єднання, спільноту зацікавлених людей і орган місцевого самоврядування та адміністративно-територіальну одиницю. Подана стисла характеристика нормативно-правової бази, яка зумовлює функції органів місцевого самоуправління і держави у забезпеченні й реалізації права дітей на сім'ю. Прослідкована актуальність соціальних послуг у громаді й створення центру соціальних послуг. Розкрито про міжвідомчу діяльність державних та громадських організацій у системі соціального захисту, створення міжвідомчої комісії для виявлення дітей, які постраждали від насильства, а також склад міждисциплінарної команди та механізм взаємодії. Таким чином, органи місцевого самоврядування є складниками системи соціального захисту дітей. Необхідними умовами ефективності такої діяльності є налагодження та розвиток взаємодії й партнерства між органами місцевого самоврядування, виконавчої влади, закладами соціально-педагогічного спрямування та громадськими організаціями; створення системи соціальних послуг у територіальній громаді, у тому числі спрямованих на дітей. Особливо це актуально в умовах воєнного конфлікту, коли загрози збільшуються у десятки разів, а ресурси, на жаль, мають обмежений характер.

Ключові слова: територіальна громада, об'єднана територіальна громада (ОТГ), органи місцевого самоврядування, міжвідомчі комісії, соціальні послуги.

Вступ. Реформа органів місцевого самоврядування та територіальна організація влади наразі робить актуальним вивчення завдань і функцій місцевих гілок влади, які повинні сприяти вирішенню об'єктивних і суб'єктивних проблем уразливих категорій членів своєї громади, в тому числі дітей.

Мета та завдання дослідження. Висвітлити особливості організації процесу соціального захисту дітей на місцевому рівні в умовах створення територіальних громад. Відповідно до поставленої мети виокремлено взаємопов'язані завдання: дослідити процес становлення соціального захисту в громаді в контексті реформи децентралізації; визначити та схарактеризувати сучасні підходи соціального захисту дітей у громаді.

Матеріали та методи дослідження. У контексті проведеного дослідження здійснено аналіз наукових праць, висвітлених у відкритому доступі та розміщених на платформі Google Scholar. Пошук здійснювався українською та англійською мовами. З контенту, розміщеного в системі, було відібрано публікацій, які у назві містили комбінацію таких ключових слів: соціальна робота, соціальний захист, захист дітей, громада; соціальні послуги, територіальна громада, фахівець із соціальної роботи у громаді; social work; social protection, child protection, territorial community, case management, social services, community social worker. Аналіз анотації висвітлених та поданих у відкритому доступі публікацій дозволив відібрати 15 потенційно важливих робіт, відповідно до мети та завдань дослідження та структурувати їх у дві групи: – ті, які висвітлюють законодавчі аспекти розвитку соціальної роботи в

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

громаді/територіальній громаді; – ті, які розкривають сучасні підходи до розуміння досліджуваної теми. Інформацію, отриману на основі детального огляду виокремленої літератури, структуровано за темами.

Актуальність проблеми створення ефективної системи захисту дітей зумовила виникнення значного інтересу науковців до різних аспектів цього процесу. Питання соціальної роботи з дітьми вимушено переміщених осіб в сучасних умовах стало предметом дослідження О. Борисової, О. Кульги, О. Знаткової, В. Нікітіної; особливості процесу надання соціально-педагогічної допомоги дітям і їх сім'ям у територіальній громаді висвітлено в роботах О. Безпалько, І. Дробуш, Т. Петренко, Т. Семигіної, Н. Гусак, С. Трухан, І. Трубавіної, Г. Слозанської. Здійснення соціально-педагогічного захисту дітей у світлі реформи деінституціалізації розглянуто Л. Волинець, Д. Касьяновою, З. Кияницею, Н. Комаровою, В. Довженко, Ю. Павленко, О. Маренчук, Д. Чижовим. Імплементацию Міжнародних стандартів захисту дітей досліджують О. Біда, А. Блага, О. Мартиненко, П. Пархоменко, Т. Семикіна, М. Статкевич, С. Тарабанова, М. Кравченко, К. Міщенко та інші.

Аналіз наукових доробок свідчить про недостатнє вивчення проблеми соціального захисту. Зокрема, увага дослідників зосереджена на правовому полі соціального захисту різних груп населення у вже наявній системі, питання ж соціального захисту дітей у світлі зміни територіального устрою органів місцевого самоврядування підлягає більш досконалому вивченню та науковому дослідженню.

Вчені (М. В. Кравченко, К. С. Міщенко (2017)) вважають, що законодавство України надає широкі гарантії захисту прав дитини з боку держави, водночас закріплені в законах норми у багатьох випадках залишаються суто декларативними. Існує ціла система інститутів та інституцій, покликаних захищати права дитини, серед яких: Уповноважений Президента України з прав дитини, Міністерства соціальної політики, охорони здоров'я, освіти і науки, судові, правоохоронні органи, прокуратура, науково-дослідні інститути, значна кількість громадських організацій. Водночас усе більше трапляються випадки, коли діти, які потребують допомоги і втручання, випадають з поля зору спеціалістів через недосконалі міжвідомчі механізми взаємодії.

Результати дослідження. Питання територіального устрою сьогодні як ніколи актуальне, адже створення громади і визначення їх меж надає їхнім мешканцям певну незалежність як економічну, так і у вирішенні соціальних питань. У дослідженні «громаду» розглядаємо як місце, визначає не певним кордоном, а особливостями життя, подібністю чогось. Бути у громаді або спільноті означає мати щось спільне з іншими людьми. Ця спільність може бути дуже загальною і торкатися всіх аспектів життя або бути дуже специфічною (Безпалько, 2006: 93).

Згідно закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (2020) зазначено, що територіальна громада – це мешканці, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Органи місцевого самоврядування є суб'єктом реалізації державної соціальної політики у процесі соціального захисту. В ході децентралізації повноваження з надання соціальних послуг населенню передають з центрального рівня на місцевий, тобто – об'єднаним територіальним громадам, максимально близько до отримувачів цих послуг. З 1 січня 2020 року вступила у дію нова редакція Закону України «Про соціальні послуги». Отже, згідно Закону, встановлюється нова система соціальних послуг та її учасників, етапи визначення потреб, планування, організації та фінансування соціальних послуг. Такі повноваження визначаються як власні повноваження громад, щоб реалізувати їх, у громаді мають створити відповідний структурний підрозділ. Кожна ОТГ зобов'язана надати базові соціальні послуги. Таких базових соціальних послуг сімнадцять, вони зазначені у статті 16 Закону. Питання про якість цих послуг регулюється відповідними стандартами, але поки що ці стандарти не зазнали якісної зміни й дублюють завдання своїх «попередників».

Критерії діяльності надавачів соціальних послуг розроблено з метою встановлення єдиних вимог до надавачів соціальних послуг незалежно від форми власності та господарювання. Надавачі соціальних послуг, діяльність яких відповідає критеріям, уносяться до Реєстру, де зазначено загальні та спеціальні критерії. Загальних критеріїв зобов'язані дотримуватись у своїй діяльності всі члени соціального захисту, спеціальних критеріїв – надавачі соціальних послуг, які надають соціальні послуги, що передбачають цілодобове перебування/проживання, нічне або денне перебування у приміщенні надавача соціальних послуг, у тому числі з харчуванням (догляд, підтримане проживання, притулок тощо), соціальні послуги, що надаються екстрено (кризово), та допоміжні соціальні послуги. Це як ніколи важливо зараз, у країні з'явилися нові соціальні групи, які потребують цих послуг і яких не було в Україні

раніше. Наприклад, внутрішньо переміщені особи, ветерани АТО/ООС та інші категорії, постраждали внаслідок воєнного конфлікту на сході країни.

Реформа децентралізації надає громадам нові повноваження, і водночас і нові зобов'язання. На центри соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді покладено управлінську координаційну функцію в системі соціального захисту на локальному рівні. У новоутворених ОТГ створюються Центри надання соціальних послуг, які є комплексним закладом соціального захисту населення, структурні або відокремлені (територіальні) підрозділи якого проводять соціальну роботу та надають соціальні послуги особам/сім'ям, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах.

Головними завданнями органів місцевого самоуправління у громадах є управління освітою, фінансами, медициною, культурою, органами соціального захисту; саме ці заклади і працівники цих структур відіграють важливу роль у виявленні загроз для життя дітей. Отже місцева влада повинна мати широкі повноваження і достатньо коштів, щоб бути спроможною вирішувати всі місцеві питання і нести за це відповідальність. Виконання цих повноважень здійснюють через як уже чинні механізми, так і через розробку цільових програм, які впроваджуються в межах реалізації відповідних державних програм й одночасно мають свій індивідуальний зміст, що враховує соціально-культурні, соціально-економічні та інші особливості/ресурси територіальної громади й задовольняє відповідні потреби соціальних груп, зокрема, профілактику сирітства.

На нашу думку, сьогодні основним завданням кожної програми, спрямованої на сприяння консолідації зусиль суб'єктів соціального захисту дітей, є унеможливлення соціального сирітства, адже саме надання необхідних соціальних послуг дітям та сім'ям є запорукою виховання дитини у сімейному колі та альтернативою їх влаштування до інтернатних закладів.

У 2020 році пріоритетними напрямками надання соціальних послуг є:

- денний догляд дітей з інвалідністю та осіб з інвалідністю;
- супровід під час інклюзивного навчання;
- соціальний супровід при працевлаштуванні та на робочому місці;
- тимчасовий відпочинок для батьків або осіб, які їх замінюють та здійснюють догляд за дітьми з інвалідністю;
- підтримане проживання.

Форми і методи роботи органів місцевого самоврядування різного рівня мають свої відмінності, зумовлені величиною територіальної громади. Чимало сфер, дотичних до захисту прав дітей, залишаються елементами вертикальної влади. Важливим моментом реалізації цих програм є спільна міжвідомча діяльність державних та громадських організацій, координація, підтримка ресурсами, інформування і реалізація проєктів для захисту прав дітей при наданні соціальних послуг. Суттєве значення для соціального захисту дітей відіграють громадські ініціативи та залучення населення до вирішення проблем територіальної громади. На жаль, мало локальних організацій, які займаються саме соціальною роботою в громадах. В останні роки більшість питань із захисту населення беруть на себе міжнародні організації, на кшталт, DRC, NRC, Save the children, UNICEF, Terre des homes, People in need, СОС Дитячі містечка Україна, Partnership for Every Child, а також неурядові організації, що входять до Консорціуму партнерських організацій на чолі із Українською мережею за права дитини / Маріупольська спілка Молоді, Надія і житло для дітей, ГО «Соціальна Синергія».

Повертаючись до аналізу програмного забезпечення процесу сприяння органами місцевого самоврядування вирішенню питань соціального захисту дітей у територіальній громаді, в умовах конфлікту на Сході України, відзначимо, що на території ОТГ повинні працювати фахівці із соціальної роботи (не менше одного такого фахівця на 4 тис. мешканців); бюджет ОТГ повинен передбачати кошти на фінансування соціальних послуг та визначати показники ефективності надання соціальних послуг, що надаватимуться за кошти державного бюджету; створена система соціального захисту на локальному рівні.

Підкреслюючи необхідність систематизації соціального захисту в територіальній громаді, погоджуємося з Л. Волинець, яка підкреслює економічну і соціальну ефективність створення соціальної служби в територіальній громаді, в основі якої лежить партнерство всіх інститутів соціалізації. Це породжує проблеми, які гальмують запровадження нової системи надання соціальних послуг. Такими гострими проблемами є кадрове та ресурсне забезпечення ОТГ, комунікація ОТГ із центральними органами влади та між собою, інфраструктура в ОТГ, і звісно – чітке законодавство, окреслені стандарти та методологія. Ігнорування таких проблем загрожує тим, що, як мінімум, не всі

мешканці громад, які потребують соціальних послуг, відчують справедливість, більше того – матимуть рівний доступ до них.

Держава вже почала рухатись у напрямку консолідації та координації усіх залучених гравців у захисну систему. «Порядок взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів та установ під час забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їхньому життю та здоров'ю» (2018) визначає механізм взаємодії органів державної влади і недержавних під час виявлення випадків жорстокого поводження, а саме створення міждисциплінарної команди (далі – МК), яка реагує на факти порушення прав дітей і виявлення загроз життю або здоров'ю дитини. До складу команди входять суб'єкти виявлення та/або організації соціального захисту дітей, у тому числі органи державної влади та органи місцевого самоврядування, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, заклади освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення, органи Національної поліції, територіальні органи ДСНС тощо. Цей перелік можна продовжити. На наш погляд, члени МК поділяються на ключових, без яких неможливі активні дії із захисту дитини (вилучення із сім'ї і кризове втручання у випадках загрози життю) й тих, які мають допоміжну функцію, так би мовити, залучені фахівці. Виявлення і організація соціального захисту дітей можуть здійснюватися також підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, в тому числі громадськими об'єднаннями та іноземними неурядовими організаціями, фізичними особами - підприємцями, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, які надають соціальні послуги дітям. Цим документом визначено принципи, за якими діють у системі захисту дітей:

- забезпечення найкращих інтересів та безпеки дитини;
- недопущення дискримінації дитини;
- урахування думки дитини під час вирішення питань, що стосуються її життя;
- конфіденційності інформації про дитину.

Здійснений аналіз політики діяльності міжнародних організацій свідчить про те, що вони відповідають задекларованим державою принципам захисту дітей.

Обговорення результатів. Дослідження, проведені в 10 сім'ях, які мають статус СЖО і мешкають у Луганській області, показали, що факт перебування дитини в сім'ї зі складними життєвими обставинами установлюється представниками соціальних служб за результатами оцінки потреб дитини, яка ґрунтується на збиранні інформації від батьків/близького оточення дитини. Ефективність здійснення соціального супроводу сімей, які перебувають у СЖО, заснованих на глибинній оцінці потреб і визначення умов чи обставин життя в сім'ї, їх впливу на стан здоров'я й розвиток дитини, становить майже 100%.

Також у дослідженні брали участь представники органів місцевого самоуправління. Вибірка була обрана випадково, кількість опитаних складала 20 осіб, райони опитування на Сході України (Луганська і Донецька області) обрані рандомно. Мета опитування – визначити рівень знань у представників органів місцевого самоврядування про їх роль у соціальному захисті дітей у громаді.

Установлено, що залучені суб'єкти при виявленні загроз для дітей готові до співпраці зі службами у справах дітей, у тому числі за допомогою телефонного зв'язку. Більшість опитаних (65%) знайомі зі схемою перенаправлення дитини, яка постраждала від жорстокого поводження. Інші 35% опитаних респондентів хоч і не могли сказати про те, як здійснюється прийом і розгляд заяв про факт насильства, але називали послуги, які може отримати постраждала від насильства особа (медичні, правові, соціальні), тільки 15% опитаних відзначали необхідність психологічної допомоги не тільки для постраждалих, а й для членів родини.

Також опитування показало, що мало хто знає (окрім 5%) терміни для повідомлення про підозру чи факт домашнього насильства. На запитання «Чи потрібно повідомляти про домашнє насильство, якщо у вас є підозра?», більшість дотримувалися стратегії уникнення, або вибирали відповідь «справа сімейна, розберуться самі». Сподівання, що хтось зателефонує першим, перекладання відповідальності «нехай хтось інший все розрулить», інколи можуть «вбити» дитину й це не фігуральне висловлювання.

Особливо загострюється потреба в допомозі у період конфліктів. Шість років затяжного конфлікту на Сході України змінили життя приблизно півмільйона дівчат та хлопців. За даними UNICEF (2020), від вибухівки та мін у районі проведення військових дій загинуло та отримало поранення 172 дитини. Важкі артобстріли в контактних районах також впливають на доступність дітей до води, світла, освіти й погіршують санітарні умови. Під час воєнних криз діти стикаються з певними небезпечними для життя

ризиками, включаючи недоїдання, відокремлення від своїх сімей, торгівлю людьми, вербування у воєнні угруповання, а також збільшується ризик скоєння усіх видів насильства. Для подолання цих наслідків органи місцевого самоврядування співпрацюють з партнерами, в тому числі з неурядовими організаціями. Якщо органи місцевого самоврядування не в змозі задовольнити свої основні потреби і надати допомогу, влада не повинна відмовляти в доступі неупередженим гуманітарним організаціям.

Голови міських, сільських, селищних рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад, а також старости сіл і селищ, несуть персональну відповідальність за забезпечення виявлення дітей, яким потрібна допомога і своєчасне інформування про них відповідних суб'єктів виявлення та/або організації соціального захисту дітей.

У межах компетенцій органів місцевого самоврядування також є питання прибуття дітей з тимчасово окупованої території України, надання дітям статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Оцінка потреб таких дітей проводиться соціальним закладом та/або фахівцем із соціальної роботи після взяття їх на облік. З метою запобігання втрати дітьми родини уряд ініціював створення такої послуги, як патронатні сім'ї, яка успішно імплементується по всій країні.

Висновки. Таким чином, необхідними умовами ефективності діяльності органів місцевого самоврядування із соціального захисту дітей у територіальній громаді є налагодження та розвиток системи взаємодії й партнерства між виконавчою владою й іншими громадськими/приватними інституціями; створення й розширення переліку соціальних послуг спрямованих на захист дітей у громаді. Особливо це актуально в умовах воєнного конфлікту на Донбасі, коли загрози збільшуються у десятки разів, а ресурси, на жаль, мають обмежений характер. Важливим складником ефективності такої системи є використання відповідних соціально-педагогічних технологій підтримки дітей та молоді.

Перспективою подальших розвідок у цьому напрямку є аналіз змісту та результатів соціально-педагогічної діяльності соціальних служб у територіальній громаді.

Література

Безпалько О. В. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді: дис. док. пед. наук: 13.00.05. Луганськ, 2006. 537 с.

Волинець В. С. Detstvo@ukr.net. Про дітей, яких лелеки приносять державі: нотатки несторонніх. Київ: Софія-А, 2017. 239 с.

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Дата оновлення: 14.05.2020. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (Дата звернення: 04.07.2020).

Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування». Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>. (Дата звернення: 04.07.2020).

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»: Закон України від 21.05.1997 р. Дата оновлення: 02.07.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/280/97-%D0%B2%D1%80> (Дата звернення: 04.07.2020)

Закон України «Про соціальні послуги». Дата оновлення 01.01.2020. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/966-15> (Дата звернення: 04.07.2020).

Капська А. Соціально-педагогічна робота як інструмент соціальної політики. *Український соціум: соціологічні дослідження та моніторинг соціальної політики*. 2002. № 1. С. 89-94.

Кравченко М. В., Міщенко К. С. Державна політика в сфері захисту прав та благополуччя дітей: ретроспективний аналіз. *Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. 2017. №3 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1048> (Дата звернення: 25.05.2020)

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)» Дата оновлення 04.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-2013-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 04.07.2020).

Постанова КМУ «Про затвердження Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді». Дата оновлення: 18.06.2020. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/573-2013-%D0%BF> (Дата звернення: 04.07.2020).

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (Дата звернення: 29.06.2020)

Сайт «Децентралізація влади». URL: <http://decentralization.gov.ua/> (Дата звернення 30.06.2020).

Слозанська Г. І. Доступ до соціальних послуг в умовах децентралізації. *Соціальна робота: виклики сьогодення*: Збірник наукових праць за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слозанської. Тернопіль, 2016. С. 149–157.

Слозанська Г., Поліщук В. Соціальна робота в громаді за кордоном: історія та сучасні тенденції розвитку. *Соціальна робота і освіта* Тернопіль, 2019, випуск 6, №4. С. 390-407.

Слозанська Г. Чому варто спиратися на теорії соціальної роботи під час планування інтервенцій у практиці соціальної роботи в територіальній громаді: критичний аналіз. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*, 2017, №78 том 2 С. 204-209.

Morales A., Sheafor B. *Social Work: A Profession of Many Faces*. Boston, 1990. 325 p.

Sheldon B. *A textbook of social work* / B. Sheldon, G. Macdonald. Routledge, 2010.

The Local Governments as a Subject of the Child Protection System in the Local Community

*Ihnatenko Kateryna*²

Luhansk Taras Shevchenko National University, Ukraine

The article examines the organisation of local governments in the system of social protection of children in the process of decentralisation of power and the formation of united territorial communities. The biggest challenge for the authorities, after agreeing with communities and approving long-term plans, is to create a safe environment for children, who have risks and might need social assistance. As the analysis of scientific and theoretical-practical material shows, the state is now actively cooperating in this direction with international organisations and non-governmental organisations that develop projects such as «Together. Social services for families in the community» (Semikina, 2020). So, directions of the reform of social services are accessibility, overcoming difficult life circumstances, guardianship and care of children. The term «community» can be defined as an area, community of interested of people and local government and administrative-territorial unit. In the Law of Ukraine «On Social Services», the description of relevance of social services in the community and the purpose of the centre of social services as central and local authorities are specified. To conclude, the interdepartmental activities of state and public organisations related to children's protection systems, the establishment of an interdepartmental commission aimed at identifying the children affected by violence and circumstances that may threaten their lives and health have been revealed. Thus, local governments can be considered to be part of the system of social protection of children. the establishment and development of interaction and partnership between local governments, the executive social institutions and public organizations that strengthens protection of children can be considered to be the necessary conditions for the effectiveness of the aforementioned activities.

Keywords: territorial community, united territorial community, local self-government bodies, interdepartmental commissions, social services.

References

Bezpalco, O.V. (2006). *Teoriia i praktyka sotsialno-pedahohichnoi roboty z ditmy ta uchnivskoiu moloddiu v terytorialnii hromadi* [Theory and practice of socio-pedagogical work with children and students in the local community]: *Extended abstract of candidate`s thesis*. Luhansk: LNU [in Ukrainian].

Kapska, A. (2002) *Sotsialno-pedahohichna robota yak instrument sotsialnoi polityky* [Socio-pedagogical work as an instrument of social policy Ukrainian society] *Ukrayins'kyi sotsium: sotsiologichni doslidzhennya ta monitoryngsotsial'noyi polityky – Ukrainian society: sociological research and monitoring of social policy*, 1, 89-94 [in Ukrainian].

Kravchenko, M.V., & Mishchenko, K.S. (2017) *Derzhavna polityka v sferi zakhystu prav ta blahopoluchchia ditei: retrospektyvnyi analiz* [State policy in the field of protection of children's rights and well-being: a retrospective analysis]. *Elektronnyi zhurnal «Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok» - Electronic journal «Public Administration: Improvement and Development»*, 3. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1048> [in Ukrainian].

Morales, A., & Sheafor, B. (1990). *Social Work: A Profession of Many Faces*. Boston [in English].

Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Poriadku vyavlennia simei (osib), yaki перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the

² PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor at the Department of Social Work at the Luhansk Taras Shevchenko National University

Procedure for identifying families (persons) who are in difficult life circumstances, providing them with social services and providing social support to such families (persons)»]. <http://zakon.rada.gov.ua> Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-2013-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Zahalnoho polozhennia pro tsentr sotsialnykh sluzhby dlia simi, ditei ta molodi» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the Procedure for identifying families (persons) who are in difficult life circumstances, providing them with social services and providing social support to such families (persons)»]. <http://zakon.rada.gov.ua> Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/573-2013-%D0%BF> [in Ukrainian].

Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini» [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine»] <http://zakon.rada.gov.ua> Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> [in Ukrainian].

Sait «Detsentralizatsiia vlady». [Site «Decentralization of power»]. Retrieved from <http://decentralization.gov.ua/> [in Ukrainian].

Sheldon, B. (2010). A textbook of social work / B. Sheldon, G. Macdonald. – Routledge [in English].

Slozanska, H. (2017) Chomu varto spyratysia na teorii sotsialnoi roboty pid chas planuvannia interventsii u praktytsi sotsialnoi roboty v terytorialnii hromadi: krytychnyi analiz. [Why it is necessary to rely on the theory of social work when planning interventions in the practice of social work in the local community: a critical analysis]. *Zbirnyk naukovykh prats «Pedagogichni nauky» – Collection of scientific works «Pedagogical sciences»*, 78 (2), 204-209. [in Ukrainian].

Slozanska, H.I. (2016) Dostup do sotsialnykh posluh v umovakh detsentralizatsii. [Access to social services in a decentralized environment] *Sotsialna robota: vyklyky sohodennia: Zbirnyk naukovykh prats za materialamy V Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Social work: today's challenges: Collection of scientific works on the materials of the V All-Ukrainian scientific-practical conference Ternopil*, P. 149–157 [in Ukrainian].

Slozanska, H.& Polishchuk, V. (2019) Sotsialna robota v hromadi za kordonom: istoriia ta suchasni tendentsii rozvytku. [Social work in the community abroad: history and current trends.] *Sotsialna robota i osvita – Social work and education*, 4 (6), 390-407 [in Ukrainian].

Volynets, V.S. (2017). *Detstvo@ukr.net. Pro ditey, yakykh leleky prynosyat' derzhavi: notatky nestoronnikh. [Detstvo@ukr.net. About children whom storks bring to the state: notes of non-strangers]*. Kyiv: Sofiai-A [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad» [The Law of Ukraine «On Voluntary Association of Territorial Communities».] <http://zakon.rada.gov.ua> Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/157-19> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» [The Law of Ukraine «About local self-government in Ukraine»] <http://zakon.rada.gov.ua> Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro sotsialni posluhy». [The Law of Ukraine «On Social Services»]. <http://zakon.rada.gov.ua> Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/966-15> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia orhanizatsiino-pravovykh umov sotsialnoho zakhystu ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia» [The Law of Ukraine «About maintenance of organizational and legal conditions of social protection of orphans and children deprived of parental care»] <http://zakon.rada.gov.ua> Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> [in Ukrainian].

Accepted: August 14, 2020

